

แ ก้ ป้ ญ ห า
ด้ ว ย ป้ ญ ญา อ้น ลี ก ช้าง
(๔)

เพราะฉะนั้นแล บุคคลที่มีตนเป็นใหญ่ควรมีสติเที่ยวไป
บุคคลที่มีโลกเป็นใหญ่ควรมีปัญญาและการเฟื่องพินิจ
และบุคคลที่มีธรรมเป็นใหญ่
ควรเป็นผู้ประพฤติโดยสมควรแก่ธรรม
มุนี้ผู้มีความบากบั่นย่อมนมีแต่ความเจริญ

แก้ปัญหาด้วยปัญญาอันลึกซึ้ง (๔)

๓๘๖

ชีวิตของผู้ที่ไม่ประมาทเป็นชีวิตอันประเสริฐ ผู้ใดดำรงชีวิตอยู่ด้วยความไม่ประมาท ประกอบด้วยสติ ปัญญา มีความเพียร ผู้นั้นย่อมประสบความสำเร็จได้ และหาความเจริญรุ่งเรืองได้ ทั้งในทางโลกและทางธรรม เพราะอาศัยปัญญาและบุญญาบารมี บุคคลจึงสามารถฝ่าฟันอุปสรรคทั้งหลายไปได้ โดยเฉพาะปัญญาที่เกิดจากการเจริญสมาธิภาวนา ซึ่งเป็นปัญญาบริสุทธิ์ที่เกิดเมื่อใจหยุดนิ่ง สามารถจะนำพาให้ไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เป็นต้นเหตุแห่งความทุกข์ทรมานทั้งหลายได้ ดังนั้นเราจึงควรแสวงหาปัญญาชนิดนี้กัน ด้วยการหมั่นเจริญสมาธิภาวนา

มีพระพุทธพจน์ที่ปรากฏอยู่ใน อธิปโตยสูตร ว่า

“เพราะฉะนั้นแล บุคคลที่มีตนเป็นใหญ่ควรมีสติเที่ยวไป บุคคลที่มีโลกเป็นใหญ่ควรมีปัญญาและมีการเพ่งพินิจ และบุคคลที่มีธรรมเป็นใหญ่ ควรเป็นผู้ประพฤติโดยสมควร แก่ธรรม มุนีผู้มีความบากบั่นย่อมมีแต่ความเจริญ”

เราได้เกิดมาเป็นมนุษย์ นับว่าเป็นบุญลาภอันประเสริฐ เราต้องรู้จักใช้ร่างกายนี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยการสร้างบุญสร้างบารมีให้เต็มทีเต็มกำลัง เพราะบุญเป็นที่พึ่งของเรา เราต้องพึ่งตัวเองพึ่งบุญในตัวของเรา และดำรงชีวิตอยู่ด้วยสติ

แก้ปัญหาด้วยปัญญาอันลึกซึ้ง (๔)

๓๘๓

ในทุกหนทุกแห่ง และเมื่อชีวิตเรายังต้องข้องเกี่ยวกับโลก ทุกความคิด ทุกคำพูด และการกระทำ เราก็ต้องใช้ปัญญาให้มาก ปัญญาถ้ายิ่งใช้ก็ยิ่งเจริญงอกงาม ฉะนั้นการกระทำทุกอย่าง ต้องใคร่ครวญให้ดีกว่าก่อนทำ อย่ามองแต่ได้ไม่มองเสีย ต้องรอบคอบในการตัดสินใจ

สำหรับบุคคลผู้ที่มีธรรมเป็นใหญ่ ซึ่งหมายรวมทั้งผู้หลักผู้ใหญ่ที่ทำหน้าที่ผู้ปกครอง รวมไปถึงนักบวช ตลอดจนผู้ใดในการศึกษาธรรมปฏิบัติทุกท่าน จะต้องเอาธรรมเป็นใหญ่เอาธรรมเป็นที่ตั้ง คือ เอาธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติ และต้องปฏิบัติธรรมให้สมควรแก่ธรรมตามเพศภาวะของตน จึงจะมีความเจริญรุ่งเรืองในธรรม ซึ่งต้องมีความเพียรมีความบากบั่นมั่นเป็นนิตย์ จึงจะเข้าถึงพระนิพพานอันเกษมจากโยคะจากกิเลสอาสวะ

พระนิพพาน เป็นเป้าหมายหลักของทุกชีวิตรวมทั้งตัวของเราด้วย เราเกิดมาเพื่อแสวงหาสิ่งนี้ และการที่จะให้ได้สิ่งนี้มาก็ต้องประกอบด้วยสติปัญญา มีความเพียรไม่ลดละพระบรมโพธิสัตว์ของเรา ไม่ว่าจะเกิดมาก็ภพกี่ชาติท่านก็แสวงหาแต่สิ่งนี้ ฉะนั้นท่านจะสั่งสมบารมีอยู่ตลอดเวลา และจะใช้ปัญญาอย่างมากในการสร้างบารมีว่าสิ่งที่ทำแล้วจะต้องเกิดประโยชน์สูงสุด จะต้องได้บุญได้บารมีมากๆ ด้วยเหตุนี้

แก้ปัญหาด้วยปัญญาอันลึกซึ้ง (๔)

๓๘๘

ท่านจึงเป็นผู้มีปัญญารอบรู้ในทุกด้าน เพราะท่านสร้างบารมีอย่างรอบคอบ โดยใช้สติปัญญาตลอดเวลา

ซึ่งในตอนที่เราได้เห็นถึงพระปัญญาของพระโพธิสัตว์ที่ได้ตัดสินใจคดีความเรื่องโคหายไปแล้ว *เรื่องต่อมาก็คือภรรยาของสหายของนายคามณิจันทร์ที่แทงลูก โดยสหายซึ่งเป็นโจทก์คนที่สองได้กราบทูลพระโพธิสัตว์ว่า “นายคามณิจันทร์นี้เป็นผู้ตบตีภรรยาของเขาจนเป็นเหตุให้แทงลูก” พระราชาทรงรู้อยู่ว่าเป็นไปไม่ได้ที่มีจิตใจดีงามเช่นนี้จะทำเกินเหตุ ล่วงเกินภรรยาของผู้อื่นอย่างรุนแรงถึงขั้นนั้น แต่ทรงตรัสถามคามณิจันทร์พอบุญธรรมนิยมว่า “ท่านผู้เจริญ ท่านทำอย่างนั้นจริงหรือ” เขากราบทูลว่า “ไม่จริงพระเจ้าข้า และกราบทูลมูลเหตุตามที่เป็นจริงให้ทรงทราบ ว่า ภรรยาของสหายได้พลัดตกลงมาจากบันไดเอง จึงทำให้แทงลูก ซึ่งเขาเองก็รู้สึกเสียใจในเรื่องนี้เหมือนกัน”

พระโพธิสัตว์ตรัสถามโจทก์ว่า “ในเวลาที่นายคามณิจันทร์ตบตีภรรยาของเจ้า มีผู้รู้เห็นหรือไม่” โจทก์กราบทูลว่า “ไม่มีพระเจ้าข้า” ทรงถามว่า “ถ้าเช่นนั้นเจ้าจะให้เราทำอย่างไร” เขากล่าวว่า “ข้าพเจ้าอยากได้บุตรคืนมาพระเจ้าข้า”

*มก. คามณิจันทร์ชาดก เล่ม ๕๘ หน้า ๕๑

แก้ปัญหาด้วยปัญญาอันลึกซึ้ง (๔)

๓๘๕

“ถ้าอย่างนั้น ท่านคามณิจันทร์จงนำภรรยาของบุรุษนี้ไปไว้ในเรือนจนกว่านางจะมีครรภ์ และในเวลาที่นางคลอดบุตรแล้วจงนำบุตรมาคืนบุรุษนี้” เมื่อพระราชอาตรัสอย่างนี้ โจทก์ที่ฟังอยู่ถึงกับตะลึงตาเหลือก และเห็นท่าไม่ดีที่จะเสียภรรยาไปจึงคลานเข้าไปหมอบลงแทบเท้าของนายคามณิจันทร์ อ่อนวอนว่าขออย่าให้เขาทำตามที่ได้รับสั่งเลย แลมายังให้ทรัพย์แก่เขาอีกแล้วหลีกหนีไป

ลำดับนั้น คนเลี้ยงม้าซึ่งเป็นโจทก์คนที่สาม ก็เข้ามากราบทูลว่า “ท่านนี้ได้ขว้างม้าของตนจนขาหัก” นายคามณิจันทร์ปฏิเสธข้อหาที่ไม่ได้เจตนา เพราะเขาทำตามคำขอร้องของเจ้าของม้า และได้ชี้แจงตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจนกระจ่าง ส่วนโจทก์ก็ยังยืนยันอยู่ว่า ตนไม่ได้บอกให้เอาก่อนหินขว้างม้า

พระโพธิสัตว์ทรงล่วงรู้เหตุผลทั้งหมด จึงดำริว่า เราต้องข่มขู่บุรุษนี้ แล้วก็ทรงตัดสินว่า “บุรุษผู้นี้บอกให้เขาขว้างม้าของตนแล้วปฏิเสธว่าไม่ได้บอก มีความผิดเกิดขึ้นที่ปาก เพราะฉะนั้นท่านจงตัดสินของบุรุษนี้เสีย แล้วเอาทรัพย์ของเราปันหนึ่ง ชดใช้ค่าม้าของเขา” เมื่อโจทก์ฟังคำตัดสินเช่นนั้นก็ตกใจกลัว กลับให้ทรัพย์แก่นายคามณิจันทร์เพราะกลัวอาญาและรีบหนีออกจากที่วินิจฉัยไป

แก้ปัญหาด้วยปัญญาอันลึกซึ้ง (๔)

๓๕๐

ต่อมาบุตรของช่างทำเสื้อลำแพนได้เข้าไปฟ้องร้องว่า “นายคามณิจันทร์เจตนาฆ่าบิดาของเขาดาย” เมื่อทรงซักถามได้ ความกระจ่างแจ้งทั้ง ๒ ฝ่ายแล้ว จึงตรัสถามโจทก์ว่า “ท่านจะให้เราลงโทษจำเลยอย่างไรเล่า” โจทก์กราบทูลว่า “ข้าพระบาท อยากให้บิดากลับคืนมา” พระราชาจึงตรัสว่า “ถ้าอย่างนั้น ท่านคามณิจันทร์ผู้เจริญ ท่านจงนำมารดาของบุรุษนี้ไปเป็นภรรยา ของท่าน ท่านจงเป็นบิดาของเขาแทนบิดาที่ตายไปแล้ว เพราะ คนที่ตายไปแล้วย่อมหมดวิสัยที่จะเอากลับคืนมาได้” เมื่อบุรุษ นั้นได้ฟังคำวินิจฉัยดังนี้ก็ไม่ปรารภนาเช่นนั้น จึงให้ทรัพย์แก่นายคามณิจันทร์แล้วหลีกหนีไปเหมือนกับโจทก์ทั้งสามคน

เมื่อนายคามณิจันทร์ชนะความทั้งหมดแล้ว ก็มีความ ปลานปลื้มยินดีปรีดาว่าแม้พระเจ้าอาทาสมุขราชยังทรงพระเยาว์ อยู่ ก็เป็นผู้ทรงพระปรีชาสามารถ มีพระปัญญาเฉียบแหลม มีความยุติธรรม สัมกับเป็นมหาบุรุษผู้ปกครองแผ่นดินโดยธรรม โดยแท้ เขาจึงก้มลงกราบถวายบังคมด้วยความเคารพอย่างยิ่ง แล้วก็ขอโอกาสกราบทูลถามตามที่มีผู้ฝากคำถามมาดังเหตุการณ์ ในระหว่างทางที่มีผู้ฝากคำถามมาถึงพระราชา แต่ครั้นเวลาถาม เขากลับทูลถามจากเรื่องล่าสุดถอยไปหาเรื่องต้น ซึ่งพระโพธิสัตว์ ทรงแก้ไขเป็นเรื่องๆ ไปอย่างไม่มีข้อขัด

แก้ปัญหาด้วยปัญญาอันลึกซึ้ง (๔)

๓๕๑

เรื่องของพราหมณ์มาณพกลุ่มหนึ่งที่เรียนมนต์ได้ไม่ดี พระโพธิสัตว์ทรงแก้ไขว่า “เหตุที่พวกพราหมณ์มาณพเรียนมนต์ได้ไม่ดีเหมือนแต่ก่อนนั้น เป็นเพราะไ้ก่ขันผิดเวลา เมื่อก่อนมีไ้ก่ขันบอกเวลาได้ถูกต้อง ทำให้พวกมาณพเหล่านั้นตื่นขึ้นมาสธยายมนต์ได้ตามเวลาในเวลาที่เหมาะสม แต่บัดนี้ไ้ก่ตัวนั้นหายไป ได้มีไ้ก่ที่ขันไม่เป็นเวลามาอยู่แทน ไ้ก่ตัวนั้นบางทีก็ขันตอนกลางดึก บางทีก็ขันตอนค่อนข้างสว่าง ทำให้มาณพเหล่านั้นตื่นไม่ตรงเวลา ถ้าตื่นขึ้นในตอนกลางดึกก็จะง่วงเหงาหาวนอน ถ้าตื่นขึ้นในเวลาจวนสว่างมาก ก็ไม่มีเวลาที่จะสธยายมนต์พอเพียง ด้วยเหตุนี้ เขาจึงเล่าเรียนมนต์ได้ไม่ดีเหมือนแต่ก่อน

เรื่องที่น้ำในสระของพญานาคขุ่น ทรงวินิจฉัยว่า เพราะเหล่านาคบริวารทะเลาะวิวาทกันทุกราตรี จึงทำให้น้ำในสระนั้นขุ่น ไม่ใสเหมือนแต่ก่อน

เรื่องของรุกขเทวดาทรงวินิจฉัยว่า เพราะรุกขเทวดาท่านนั้น ไม่เอาใจใส่รักษาคนที่เดินทางไปมาเหมือนแต่ก่อน จึงไม่มีใครนำลาภสักการะมาบูชาเหมือนแต่ก่อน

เรื่องนกกระทาที่ไม่ยอมไปจากจอมปลวกใหญ่ทรงวินิจฉัยว่า เพราะที่จอมปลวกใหญ่นั้นมีชุมทรัพย์อยู่ภายในกกระทาตัวนั้นจึงติดใจผูกพันอยู่ที่จอมปลวกนั้น

แก้ปัญหาด้วยปัญญาอันลึกซึ้ง (๔)

๓๕๒

เรื่องของเนื้อที่ชอบกินหญ้าได้ต้นไม้ที่ทรงวินิจฉัยว่า เพราะที่ต้นไม้มีรังผึ้งรวงใหญ่ น้ำผึ้งได้หยดย้อยลงมากถูกใบหญ้า อยู่เสมอ เนื้อตัวนั้นจึงพอใจกินหญ้าอยู่ในบริเวณนั้นแห่งเดียว

เรื่องของงูทรงวินิจฉัยว่า เพราะจอมปลวกที่งูอาศัยอยู่นั้น มีชุมทรัพย์ใหญ่อยู่ภายใต้ งูตัวนั้นมีความหวังทรัพย์ เวลาจะ ออกไปหาอาหาร จึงรู้สึกออกจากจอมปลวกนั้นได้ยาก เหมือน ว่าร่างกายคับปล่องที่จะออก แต่ขากลับเพราะคิดถึงทรัพย์ จึงเลื้อยเข้าไปในปล่องอย่างรวดเร็วและง่ายดาย

เรื่องของสตรีที่ไม่อยู่บ้านทรงวินิจฉัยว่า เพราะสตรี ผู้นั้นมีชู้อยู่ในบ้านระหว่างบ้านของสามีและบ้านของมารดาบิดา เวลาสตรีคนนั้นคิดถึงชายชู้ขึ้นมา ก็ลาสามีว่าจะไปค้างบ้าน ของมารดา แต่นางได้ไปพักอยู่ที่บ้านชายชู้ก่อน จึงค่อยไปบ้าน มารดาภายหลังเมื่อคิดถึงชู้ขึ้นมาอีกก็ลากลับจากบ้านมารดาบิดา แต่กลับมาพักอยู่กับชายชู้อีก พอได้ ๒-๓ วัน จึงเลยไปบ้านสามี

เรื่องหญิงงามเมืองทรงวินิจฉัยว่า เพราะหญิงนั้นได้รับ ค่าจ้างของบุรุษคนหนึ่งแล้วไปหลับนอนกับบุรุษที่มาทีหลัง เมื่อ ทำอย่างนี้บ่อยๆ จึงไม่มีผู้ไปมาหาสู่เหมือนแต่ก่อน

เรื่องของผู้ใหญ่บ้านทรงวินิจฉัยว่า เพราะผู้ใหญบ้าน ตัดสินความไม่ยุติธรรม จึงเสื่อมจากลาภยศสรรเสริญ แล้ว

แก้ปัญหาด้วยปัญญาอันลึกซึ้ง (๔)

๓๕๓

พระโพธิสัตว์ก็ตรัสว่า “ขอท่านจงนำความเหล่านี้ไปบอกแก่คนเหล่านั้น ตามคำของเราดังที่ได้แก้ไขมานี้เถิด”

จากนั้นพราหมณ์ได้กราบทูลลา และนำความเหล่านั้นไปบอกแก่พราหมณ์มานพ พญานาค รุกขเทวดา นกกระทา แล้วไปขุดเอาทรัพย์ที่จอมปลวกที่นกกระทาอยู่อาศัยได้ทรัพย์มากมาย จากนั้นก็ไปที่ต้นไม้ที่เนื้อนั้นหากิน นำรวงผึ้งไปถวายพระราชา และไปสูกที่อยู่ของงู ได้ขุดเอาทรัพย์ได้จอมปลวกได้ทรัพย์มากมาย แล้วจึงไปบอกสตรีผู้อยู่ไม่ติดเรือนให้เลิกคบชู้ส่วย และบอกถึงพฤติกรรมที่ไม่ควรของหญิงงามเมือง และให้สติแก่ผู้ใหญ่บ้าน ตามพระราชโองการทุกประการ แล้วจึงกลับไปอยู่ที่พระราชทาน ได้รับความสุขสำราญเหมือนแต่ก่อน และได้ตั้งใจบำเพ็ญบุญกุศลจนตลอดชีวิต

เราจะเห็นได้ว่าพระบรมโพธิสัตว์ของเราทรงมีพระปัญญาเป็นเลิศ ไม่เฉพาะแต่ในภพชาตินี้ ที่ได้ตรัสรู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วเท่านั้น แต่ทรงเป็นผู้รอบรู้ในทุกด้าน มาทุกภพทุกชาติ ทรงหยั่งรู้เหตุผลทุกอย่างได้อย่างลึกซึ้ง เพราะพระองค์ทรงสั่งสมปัญญาบารมีมามาก ความเป็นผู้มีปัญญาไม่ได้ขึ้นอยู่กับอายุแต่อยู่ที่บุญ ดังนั้นถ้าเราปรารถนาความเป็นผู้รู้ เราก็ต้องสั่งสมบุญ สั่งสมปัญญาบารมีกันให้มากๆ

แก้ปัญหาด้วยปัญญาอันลึกซึ้ง (๔)

๓๕๔

ให้สั่งสมความรู้ควบคู่กับความบริสุทธิ์ ด้วยการหมั่นประพฤติ
ธรรมเจริญสมาธิภาวนา แล้วเราจะได้เป็นนักปราชญ์บัณฑิต
ที่แท้จริงกัน

